

AMICUS CURIAE ADRESAT CURȚII CONSTITUȚIONALE

<p>Nr./Data:</p>	<p>37/24 din 16 august 2024 Expediat prin e-mail și publicat pe www.crjm.org</p>
<p>Destinatari:</p>	<p>Curtea Constituțională secretariat@constcourt.md Doamnei judecător Domnica MANOLE, Președinte al Curții Constituționale</p>
<p>Prezentată de:</p>	<p>Centrul de Resurse Juridice din Moldova (www.crjm.org), persoană de contact: Ilie CHIRTOACĂ, Președinte, e-mail: ilie.chirtoaca@crjm.org Andrei NASU, Consilier juridic, e-mail: andrei.nasu@crjm.org</p>
<p>Sumar:</p>	<p>La 11 iulie 2024, Curtea Constituțională (Curtea) a invitat Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) să prezinte o opinie scrisă asupra a două sesizări (specificate infra) cu privire la verificarea constituționalității mai multor prevederi din legile cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor.</p> <p>Prezentul <i>amicus curiae</i> prezintă principalele constatări reflectate în opiniile Comisiei de la Veneția (CV), jurisprudența națională și a Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO), referitoare la procesul de evaluare externă, care au tangență cu solicitările și argumentele invocate.</p> <p>În contextul corupției sistemice din sistemul judiciar moldovenesc, evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor este o măsură justificată. În același timp, este esențial ca aceste măsuri să rămână în limitele constituționale. Doar Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) și Consiliului Superior al Procurorilor (CSP) pot decide cu privire la revocarea din funcție a judecătorilor și procurorilor. Modelul adoptat în Republica Moldova pare să respecte aceste cerințe constituționale.</p> <p>Implicarea cetățenilor străini în Comisiile de evaluare este susținută ca o garanție esențială pentru asigurarea imparțialității și transparenței procesului de evaluare. Aceasta este un echilibru necesar între independența și integritatea magistraților.</p> <p>Sancțiunile dure, precum demiterea fără drept la indemnizație sau pensie specială, sunt justificate pentru nepromovarea evaluării. Transferul în cazul unor încălcări de integritate ar submina eforturile de combatere a corupției endemice din sistemul judiciar. Legea permite aplicarea sancțiunilor individualizate, ceea ce asigură proporționalitatea acestora în funcție de gravitatea abaterilor.</p> <p>Aplicarea standardului „dubii serioase” în evaluarea judecătorilor și procurorilor de către Comisii ar putea reduce potențialele conflicte cu alte organe administrative sau judiciare. Totuși, acest standard este insuficient pentru a justifica sancțiuni severe. Este necesară utilizarea unui standard de probă mai riguros. Legiuitorul moldovean a eliminat acest standard, înlocuindu-l cu cerința ca CSM și CSP să determine faptele pe baza probelor disponibile, ceea ce implică un standard mai înalt de probă.</p> <p>CRJM rămâne la dispoziția Înaltei Curți pentru orice precizări eventuale, și după caz, prezentarea poziției în cadrul ședinței CC.</p>

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
 MD-2001, Chișinău,
 Republica Moldova

+373 22 84 36 01
 +373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

crjm.org

[crjmoldiva](https://twitter.com/crjmoldiva)

INTRODUCERE

1. Prezentul *amicus curiae* este formulat drept răspuns la scrisoarea Curții din 11 iulie 2024 pe marginea sesizărilor [nr.282a/2023](#) și [nr.60a/2024](#). Acestea se referă la controlul constituționalității mai multor prevederi din [Legea nr.65/2023](#) privind evaluarea externă a judecătorilor și candidaților la funcția de judecător la Curtea Supremă de Justiție ([Legea nr.65/2023](#)) și din [Legea nr.252/2023](#) privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative ([Legea nr.252/2023](#)).
2. Sesizarea nr.282a/2023 a fost depusă la 29 decembrie 2023, de către deputatul Grigore Novac. Autorul a solicitat verificarea constituționalității a **9 prevederi** din [Legea nr.252/2023](#).
3. Sesizarea nr.60a/2024 a fost depusă la 7 martie 2024, de către deputații Vlad Batrîncea și Vladimir Voronin. La 19 aprilie 2024, domnul Batrîncea a depus [cerere de completare](#) a sesizării. Astfel, deputații au solicitat verificarea constituționalității a **11 prevederi** din [Legea nr.65/2023](#) și **10 prevederi** din [Legea nr.252/2023](#). Totodată, autorii [au solicitat](#) suspendarea unor prevederi legale contestate. Curtea Constituțională a [respins](#) această cerere.
4. Potrivit autorilor, mai multe norme din legile prenotate sunt contrare Constituției. Articolele exacte contestate, precum și argumentele invocate pe scurt, pot fi consultate în Tabelul descriptiv, anexat la prezenta opinie.
5. **Prezentul *amicus curiae* are scopul de a oferi un punct de vedere juridic imparțial, în baza standardelor naționale și a legislației comparate. În vederea respectării imparțialității și obiectivității, opinia nu recomandă o soluție concretă pe marginea sesizării.**

JUSTIFICAREA PROCEDURII DE EVALUARE

6. CV a menționat de mai multe ori că, nivelul extrem de ridicat de corupție poate justifica soluții la fel de radicale, cum ar fi o evaluare extraordinară a judecătorilor în exercițiu.¹ Astfel, CV a recunoscut că, în contextul unor deficiențe sistemice și al corupției răspândite în cadrul sistemului judiciar, evaluarea externă este o măsură necesară pentru restabilirea încrederii publicului în justiție.
7. În cele din urmă, ține de competența autorităților naționale să decidă dacă situația predominantă în sistemul judiciar moldovenesc creează o bază suficientă pentru a supune judecătorii și procurorii la o evaluare extraordinară.²
8. În contextul Republicii Moldova, este important ca, toate măsurile întreprinse să fie în limitele constituționale, pe motiv că, procesele de verificare propuse sunt reglementate de legi organice, spre comparație cu alte țări, precum ar fi modelul din Albania unde au fost operate modificări constituționale.
9. În acest context, este foarte importantă menținerea rolului principal al CSM și CSP ca să decidă cu privire la revocarea din funcție a judecătorilor și procurorilor, precum și aplicarea altor sancțiuni aferente.

¹ CV, Opinia din martie 2023 (Moldova), CDL-AD(2023)005, para.15, disponibilă online: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)005-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)005-e)

² CV, Opinia din octombrie 2019 (Moldova), CDL-AD(2019)020, para.84, disponibilă online: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)020-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)020-e)

10. Constituția conferă o marjă discreționară largă legiuitorului cu privire la temeiurile revocării judecătorilor și procurorilor. Condiția de bază este ca revocarea să fie decisă de CSM/CSP, sau propusă/aprobată de CSM, respectiv CSP.
11. Articolul 116 alineatul (1) din Constituție stabilește principiul inamovibilității judecătorilor, dar indică faptul că acest principiu trebuie realizat „potrivit legii”. Alineatul (6) al aceluiași articol stipulează că „[s]anționarea judecătorilor se face în conformitate cu legea”.
12. Totuși, potrivit articolului 123 alineatul (1) din Constituție, „aplicarea de măsuri disciplinare față de judecători” **se face de către CSM**. Iar potrivit articolului 125 alin. (3) din Constituție, demiterea procurorilor **se face la propunerea CSP**, de către Procurorul General. Aceste norme constituționale consacră rolul decisiv al organelor de autoadministrare cu privire la revocarea din funcție a judecătorilor și procurorilor.
13. Articolul 17 alineatul (4) din Legea nr.65/2023 și articolul 18 alineatul (5) din Legea nr.252/2023 prevăd expres că, doar hotărârile motivate ale CSM și CSP cu privire la nepromovarea evaluării au ca efect eliberarea din funcție a judecătorului sau, după caz, a procurorului.
14. În aceste condiții, CV a constatat cu certitudine că, acest model este compatibil cu Constituția Republicii Moldova.³ Astfel, constituționalitatea modelului de evaluare a judecătorilor și procurorilor stabilit de autoritățile naționale este confirmată.

INDEPENDENȚA COMISIILOR DE EVALUARE

15. Autorii sesizărilor au invocat că, includerea cetățenilor străini în componența Comisiilor de evaluare afectează suveranitatea autorităților naționale, respectiv, este neconstituțională.
16. În acest context, notăm că, potrivit CV, participarea unei componente internaționale într-un organ de evaluare este o garanție necesară pentru o astfel de măsură excepțională, care stabilește un echilibru între independența magistraților și necesitatea asigurării integrității acestora.⁴ În prima sa opinie cu privire la proiectul de lege privind evaluarea judecătorilor și procurorilor, CV a reținut că, *”[p]aritatea dintre membrii „naționali” și „internaționali” din Comisiile de evaluare, precum și prezența unui membru desemnat de opoziție în „cota națională” (din trei membri) reduce riscul ca Comisiile de evaluare să fie supus voinței majorității politice la moment.”*⁵
17. CV a mai subliniat că, includerea în componența Comisiilor de evaluare a unui membru din partea opoziției, de rând cu membrii străini, desemnați de partenerii de dezvoltare, reprezintă *”două criterii ineligibile care exclud afilierea politică”*.⁶
18. Astfel, implicarea experților internaționali în procesul de evaluare a fost susținut de CV ca un mijloc de a asigura imparțialitatea și transparența procesului de evaluare. Acest fapt contribuie la creșterea credibilității procesului de evaluare și la asigurarea unei evaluări cât mai obiective. Aceasta este o măsură necesară în vederea eliminării suspiciunii de control politic asupra procesului de evaluare.

---

³ CV, Opinia din martie 2023 (Moldova), CDL-AD(2023)005, **para.13, prop.2**, disponibilă online: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)005-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)005-e)

⁴ CV, Opinia din iulie 2021 (Ucraina), CDL-AD(2021)018, para.59, disponibilă online: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2021\)018-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2021)018-e)

⁵ CV, Opinia din martie 2023 (Moldova), CDL-AD(2023)005, para.35, disponibilă online: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)005-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)005-e)

⁶ CV, Opinia din decembrie 2021 (Moldova), CDL-AD(2021)046, para.18, disponibilă online: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2021\)046-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2021)046-e)

19. Un criteriu adițional care în accepțiunea CV contribuie la sporirea independenței membrilor Comisiilor de evaluare, reprezintă faptul că, nu poate fi membru al Comisiei persoana care a făcut parte dintr-un partid politic în ultimii 5 ani, sau este deputat, consilier sau funcționar public în autoritatea administrației publice a Republicii Moldova.⁷ Acest criteriu distanțează activitatea Comisiilor de evaluare de la influența politică și sporește încrederea societății în procesul de reformare al justiției. Prin urmare, participarea cetățenilor străini în componența Comisiilor de evaluare este o măsură menită să asigure un proces de evaluare independent, transparent și imparțial, fără a aduce atingere suveranității autorităților naționale.

SANCTIUNI DISPROPORȚIONALE ÎN CAZ DE NEPROMOVARE A EVALUĂRII

20. Autorii sesizărilor au invocat că, sancțiunile stabilite în caz de nepromovare a evaluării sunt excesiv de dure și disproporționale. În acest caz, subiecții evaluării urmează a fi demisi din funcție, cu privarea dreptului la indemnizație unică pentru eliberarea din funcție și dreptului la pensie specială.
21. Autorii au considerat oportun stabilirea unor sancțiuni alternative, mai blânde, precum ar fi: transferul într-o altă instanță de grad inferior, sau acordarea posibilității de a demisiona din funcție într-un termen restrâns de la rămânerea definitivă și irevocabilă a hotărârii de nepromovare a evaluării.
22. CV are o poziție opusă la acest subiect. Aceasta a reținut că, în mod normal, nerespectarea cerințelor de integritate duce la o sancțiune disciplinară (penală), nu la un transfer. Corupția endemică din sistemul judiciar este o problemă majoră, iar transferul judecătorilor și procurorilor care au eșuat evaluarea va transmite un mesaj greșit societății cu privire la voința politică a autorităților de a întreprinde măsurile necesare pentru a garanta și promova cultura integrității judiciare la toate nivelele. CV a notat că, raportul negativ al Comisiei de evaluare ar trebui să declanșeze o sancțiune disciplinară. Transferul nu ar trebui să fie oferit atunci când sunt în discuție încălcări ale integrității.⁸
23. Circumstanțele menționate mai sus, coroborate cu constatările din pct.14 al prezentei opinii, denotă că, stabilirea unor sancțiuni severe, în baza hotărârii motivate a organelor de autoadministrare a judecătorilor și procurorilor, sunt compatibile cu raționamentele CV, respectiv, corespund rigorilor constituționale.
24. Adițional, CV a salutat posibilitatea aplicării sancțiunilor individualizate, în funcție de gravitatea abaterilor constatate.⁹ De exemplu, legea permite aplicarea interdicției de a ocupa funcții publice pe o perioadă de la cinci la șapte ani. Această abordare introduce un grad de diferențiere a consecințelor nepromovării evaluării, având în vedere fiecare caz în parte.

STANDARDUL DE PROBĂ

25. Potrivit sesizărilor, Comisiile de evaluare, împreună cu CSM și CSP, folosesc un standard nepotrivit de probă – *dubii rezonabile*. Autorii au menționat că, acest fapt este disproporțional sancțiunilor stabilite și lezează inamovibilitatea judecătorilor și procurorilor.

---

⁷ CV, Opinia din martie 2023 (Moldova), CDL-AD(2023)005, para.36, disponibilă online: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)005-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)005-e)

⁸ CV, Opinia din octombrie 2019 (Moldova), CDL-AD(2019)020, para.76, disponibilă online: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)020-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)020-e)

⁹ CV, Opinia din octombrie 2023 (Moldova), CDL-AD(2023)035, para.17, disponibilă online: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)035-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)035-e)

26. Într-adevăr, CV a criticat aplicarea standardului prenotat, în contextul aplicării unor sancțiuni severe în caz de nepromovare a evaluării. CV a argumentat că, standardul de verificare utilizat în evaluarea judecătorilor și procurorilor trebuie să fie proporțional cu gravitatea sancțiunilor posibile și să asigure un echilibru just între eficiența evaluării și protecția drepturilor fundamentale.
27. Totuși, a fost specificat că, folosirea standardului *dubii serioase* în activitatea Comisiilor de evaluare va reduce potențialul unui conflict dintre constatările Comisiilor și ale altor organe administrative, sau judiciare.¹⁰ În esență, nu au fost întrevăzute probleme serioase în aplicarea acestui standard de către Comisiile de evaluare.
28. Mai mult, Comisia Vetting (Legea nr.65/2023) a dezvoltat și a consolidat aplicarea conceptului de *dubii serioase* în activitatea sa. Comisia a reținut că, „un subiect nu corespunde criteriilor de integritate etică și financiară în cazul în care are dubii serioase determinate de faptele care sunt considerate încălcări ale criteriilor de evaluare. Comisia nu poate aplica termenul „dubii serioase” fără a lua în considerare textul care îl însoțește, i.e. „determinate de faptul că”. **Teza în discuție sugerează că Comisia trebuie să stabilească „faptul” că o anumită conduită a avut loc.** În situația în care Comisia are dubii întemeiate referitoare la anumite fapte care ar putea conduce la nepromovarea evaluării, subiectul va avea posibilitatea să se opună acestor constatări și să prezinte argumente în apărarea sa (...). Punând în balanță toate probele și informațiile acumulate în cadrul procedurii, Comisia va adopta o soluție.”¹¹
29. Astfel, Comisia Vetting a lărgit standardul de probă aplicabil. Aceasta nu se limitează doar la constatarea unor dubii serioase și rezonabile cu privire la integritatea sau conduita subiectului evaluării, ci caută probe care să confirme că o anumită conduită a avut loc. În esență, am putea zice că, Comisia Vetting aplică standardul de *probă suficientă*, care necesită existența unor dovezi suficiente pentru a susține o decizie sau concluzie într-un caz. Acest standard nu este la fel de ridicat ca *dincolo de orice dubiu rezonabil*, dar implică faptul că dovezile prezentate trebuie să fie convingătoare și să depășească simpla existență a unor îndoieli sau suspiciuni. Standardul în cauză este adesea aplicat în contexte administrative și disciplinare, unde se iau decizii care pot avea consecințe semnificative, dar nu la fel de severe ca cele dintr-un proces penal. În contextul evaluării judecătorilor și procurorilor, acest standard poate fi utilizat pentru a asigura că sancțiunile aplicate sunt bazate pe dovezi clare și solide.
30. Problema principală ridicată de către CV a fost dacă standardul *dubii rezonabile* va fi folosit și de către CSM și CSP? Or, anume acestea sunt organele care dau verdictul final în procesul de evaluare, fiind abilitate și cu funcția de stabilire a sancțiunilor. CV a recomandat că, ar fi mai bine dacă CSM și CSP ar ajunge la o concluzie în baza unei certitudini coerente, în timp ce standardul *dubiilor serioase* ar fi lăsat Comisiilor spre aplicare. Totodată, CV a sugerat renunțarea la standardul *dubii serioase* atunci când sunt evaluate anumite criterii din lege, precum ar fi, dacă subiectul evaluării a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională.¹²
31. Criticând standardul *dubii serioase* ca fiind insuficient, CV a recomandat utilizarea unor standarde mai riguroase, cum ar fi *preponderența probabilităților* sau *dincolo de orice dubiu rezonabil*. Totodată, a subliniat importanța garanțiilor procedurale adecvate pentru a proteja drepturile subiecților evaluați.

---

¹⁰ CV, Opinia din octombrie 2023 (Moldova), CDL-AD(2023)035, para.63, disponibilă online:

[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)035-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)035-e)

¹¹ Comisia Vetting, Raport de evaluare Anatolie Țurcan, judecător CSJ, para.18, disponibil online: https://cdn.prod.website-files.com/65dc9c889b671cd4987c7b51/6688358c467ad19697b062b1_Turcan_report_and_dissenting_opinion_ROM.signed_1.pdf

¹² CV, Opinia din octombrie 2023 (Moldova), CDL-AD(2023)035, para.67 și 69, disponibilă online:

[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)035-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)035-e)

32. Urmare a modificărilor operate, legiuitorul a ajustat prevederile legale discutate, conform recomandărilor CV. Astfel, la etapa consultării proiectului de lege, sintagma *dubii serioase* a fost eliminată din textul articolului 11 aliniatul (2) al Legii nr.252/2023.¹³
33. Totodată, a fost stabilit că, Comisia de evaluare „*trebuie să stabilească*” că subiectul nu corespunde cerințelor de integritate etică (articolului 11 aliniatul (2) al Legii nr.252/2023), precum și că „*trebuie să determine faptele relevante*” cu privire la existența dubiilor rezonabile că subiectul nu corespunde cerințelor de integritate financiară (articolului 11 aliniatul (3) al Legii nr.252/2023).
34. Conex, a fost adăugat un articol care prevede că, CSM și CSP ar trebui să țină cont de dovezile care confirmă săvârșirea de către subiectul evaluării a faptelor imputate.
35. În esență, conchidem că, standardul de probă a fost ridicat peste standardul *dubiilor rezonabile*.
36. Autoritățile au argumentat că, prin aceste prevederi, evaluarea va fi efectuată pe baza probelor disponibile, ceea ce ar implica un standard mai înalt de probă decât *dubii serioase*. CV a căzut de acord cu poziția legiuitorului autohton și a salutat aceste prevederi, care se regăsesc și actualmente în textul legilor contestate. CV a notat că, suficiența și potrivirea acestor norme va depinde de practica aplicării lor.¹⁴
37. În concluzie, reținem că, CV nu a văzut careva probleme majore cu privire la standardele de probe folosite în procesul de evaluare a judecătorilor și procurorilor.
38. Mai mult, în jurisprudența sa recentă, Curtea Supremă de Justiție (CSJ) a reținut că, “[i]n situația în care Comisia de evaluare constată existența unor dubii serioase privind necorespunderea candidatului cu criteriile de integritate etică și financiară, aceasta acordă candidatului posibilitatea de a desființa aceste dubii, prin oferirea de explicații la întrebările formulate și prezentarea probelor în susținerea poziției sale.”¹⁵

PERIOADELE DE EVALUARE ȘI IMPLICAREA PERSOANELOR APROPIATE

39. CtEDO a menționat că stabilirea întinderii perioadei supuse evaluării urmărește realizarea mai multor obiective importante, și anume să asigure securitatea juridică și caracterul definitiv al deciziilor și să protejeze potențialii pârâți de revendicările bazate pe fapte care au avut loc în trecutul îndepărtat care ar putea fi dificil de combătut.¹⁶ Cu toate acestea, trebuie luate în considerare și particularitățile proceselor de verificare a activelor utilizate la scară largă.
40. În opinia CtEDO, având în vedere că bunurile personale sau familiale se acumulează în mod normal pe parcursul vieții profesionale, stabilirea unor limite temporale stricte pentru evaluarea bunurilor ar restrânge și ar afecta în mare măsură capacitatea autorităților de a evalua legalitatea tuturor activelor dobândite de către persoana care este verificată pe parcursul carierei sale profesionale.
41. În acest sens, o evaluare a bunurilor manifestă anumite particularități, spre deosebire de procedurile disciplinare obișnuite, care impun acordarea unui grad mai mare de flexibilitate autorităților statului pentru aplicarea prescripțiilor legale, în concordanță cu obiectivul de restabilire și de consolidare a încrederii publicului în sistemul de justiție și asigurarea unui nivel ridicat de integritate așteptat de la membrii sistemului judiciar.

¹³ CV, Opinia din iunie 2023 (Moldova), CDL-AD(2023)023, para.17, disponibilă online:

[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)023-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)023-e)

¹⁴ CV, Opinia din iunie 2023 (Moldova), CDL-AD(2023)023, para.17, disponibilă online:

[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)023-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)023-e)

¹⁵ CSJ, Decizia nr.3-2/24 din 15 iulie 2024, cauza Angela Bostan, disponibilă online:

https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=75552

¹⁶ Curtea Europeană, c. Xhoxhaj v. Albania, 9 februarie 2021, §§ 348-349, disponibilă online:

<https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22001-208053%22>

42. Ce ține de obiecția privind evaluarea și a persoanelor apropiate a subiecților evaluării, Curtea Constituțională a reținut anterior că, o astfel de pretenție este *actio popularis*, or, aceste persoane au dreptul de a se apăra singure de eventualele acțiuni care le afectează viața privată. În partea ce ține durata perioadei de evaluare care nu ar trebui să se răsfrângă pentru anii în care subiecții nu dețineau funcția de judecător sau procuror, Curtea Constituțională a considerat anterior rezonabilă decizia legislatorului de a stabili o perioadă extinsă de verificare a integrității financiare a candidaților.¹⁷
43. Suntem la dispoziția Curții pentru orice clarificări suplimentare și, eventual, prezentarea poziției noastre în ședința Plenului Curții.

Cu deosebit respect,

Ilie Chirtoacă, Președinte CRJM

---

¹⁷ Curtea Constituțională, Decizia de inadmisibilitate nr.42 din 6 aprilie 2023, para.127, disponibilă online: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_42_2023_75g_2023_rou.pdf

Anexă:
Tabelul descriptiv al Sesizărilor

Sesizarea nr.282a/2023	Sesizarea nr.60a/2024	
Legea nr.252/2024	Legea nr.65/2023	Legea nr.252/2024
	Articolul 3 aliniatul (2), lit. b) Articolul 3 aliniatul (3)	Articolul 3 aliniatul (2) lit. c) Articolul 3 aliniatul (4)
	<i>Se contestă faptul că, nu sunt supuși evaluării subiecții care depun cererea de demisie în termen de 20 de zile de la notificarea privind inițierea evaluării. Sunt stimulate demisiile din sistem. Sistemul poate deveni nefuncțional.</i>	
Articolul 4 aliniatul (4) Articolul 4 aliniatul (7)		
<i>Se contestă faptul că, Comisiile de evaluare nu sunt autorități publice. Contravine principiului controlului judiciar asupra actelor administrative. Se contestă faptul că, Comisia de evaluare poate fi finanțată din surse neinterzise de lege, altele decât bugetul de stat. Este afectată independența Comisiilor.</i>		
Articolul 5 aliniatul (3)		
<i>Se contestă faptul că, Comisiile de evaluare prezintă anual Parlamentului raport de activitate în anul precedent. Se încalcă principiul separării puterilor în stat. Are loc imixtiune în activitatea sistemului judiciar.</i>		
	Articolul 6 aliniatul (1), lit. b) Articolul 6 aliniatul (6)	Articolul 6 aliniatul (1), lit. b) Articolul 6 aliniatul (6)
	<i>Se contestă faptul că, în Comisiile de evaluare sunt incluși cetățeni străini. Este lezată suveranitatea autorităților statale.</i>	
Articolul 11 aliniatul (2) lit. a) Articolul 11 aliniatul (5)	Articolul 11 aliniatul (2) Articolul 11 aliniatul (3)	Articolul 11 aliniatul (3)
<i>Prevederile permit evaluări retroactive care creează o incertitudine juridică. Noțiunile de „comportament arbitrar” și „acte arbitrare” sunt prea vagi.</i>	<i>Perioadele de evaluare (5, 10, 12 ani) nu trebuie să se răsfângă pentru anii în care subiectul evaluat nu deținea statutul de judecător/procuror (pct.26 din sesizare). Este discriminatoriu. Standardul de verificare „dubii serioase” este insuficient, în raport cu severitatea sancțiunilor aplicate pentru nepromovarea evaluării. Ar fi</i>	

<i>Faptul că la evaluarea subiecților se „ia în considerare inclusiv averea, cheltuielile, veniturile persoanelor apropiate” lezează drepturile fundamentale ale omului.</i>	<i>mai potrivit aplicarea unui standard mai înalt – „probă suficientă”, sau chiar „dincolo de orice dubiu rezonabil”.</i>	
Articolul 18 aliniatul (1) Articolul 18 aliniatul (2) Articolul 18 aliniatul (3) lit. b)	Articolul 17 aliniatul (2)	Articolul 18 aliniatul (2) Articolul 18 aliniatul (3)
<i>Se contestă faptul că, CSM și CSP examinează rezultatele evaluării în baza dosarului recepționat de la Comisia de evaluare, ținând cont de dovezile care confirmă săvârșirea faptelor prevăzute. Consideră că, limitarea competențelor consiliilor de a solicita și administra alte probe decât cele furnizate de comisie restrânge dreptul la o examinare completă și echitabilă, respectiv, contravine dreptului la un proces echitabil.</i>		
Articolul 18 aliniatul (6)	Articolul 17 aliniatul (4) Articolul 17 aliniatul (5)	Articolul 18 aliniatul (5) Articolul 18 aliniatul (6)
<i>Sanțiunile pentru nepromovarea evaluării (eliberare din funcție, privarea dreptului la indemnizația la eliberare din funcție și dreptului la pensie specială) sunt prea dure. Sunt propuse sancțiuni alternative.</i>		
	Articolul 18 aliniatul (2 ¹) pct.2) Articolul 18 aliniatul (2 ²)	Articolul 19 aliniatul (5) pct.2)
	<i>Se consideră că prevederile în cauză limitează accesului la justiție administrativă, prin faptul că sunt stabilite limite de judecare a contestațiilor de către CSJ.</i>	